

Факультет міжнародної торгівлі та права

Кафедра філософії, соціології та політології

СИЛАБУС (SYLLABUS)
Дисципліна «Соціологія/Sociology»

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Кулагін Юрій Ігорович
Науковий ступінь	кандидат філософських наук
Вчене звання	Професор
Посада	Професор кафедри філософії, соціології та політології
Адреса кафедри	м.Київ, вул. Кіото 21, каб. Д-103
E-mail	kf@knute.edu.ua
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій на сайті кафедри

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

<https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/bf27ad9293fa2bb6f9b2c3031d4b6e4a.pdf>

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання не авторських ідей, розробок, тверджень, відомостей і т.п.;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульний контроль, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньо-професійної програми;
- відрахування з Університету;
- позбавлення наданих університетом пільг;
- відмова у присудженні відповідного ступеня вищої освіти;

ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ

- відвідування занять є обов'язковим;
- Студент, який пропустив практичне заняття, самостійно вивчає матеріал (при виникненні питань може звертатися за консультацією згідно розкладу консультацій викладачів оприлюдненого на сайті кафедри) за наведеними джерелами, виконує завдання і здає його викладачу.
- за об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування та ін.) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / тип дисципліни	Соціологія / вибіркова
Навчальний рік	2021-2022, 2022-2023
Факультет	Факультет міжнародної торгівлі та права
Курс	1-2
Семестр	2-4
Освітній ступінь	Молодший бакалавр
Галузь знань	12 «Інформаційні технології»
Спеціальність	122 «Комп'ютерні науки»
Загальна характеристика	Кількість годин –180 Кількість кредитів – 6 Види занять: лекції, практичні, самостійна робота. Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи - 68/112 Мова викладання – українська Форма викладання – очна
Підсумковий контроль	Екзамен
Програмне забезпечення	Microsoft Office
Обладнання	Проектор, комп'ютерна техніка із встановленим програмним забезпеченням та доступом до мережі Інтернет.
Необхідні попередні дисципліни	Базові знання з філософських і соціальних дисциплін.
Методика вивчення	Методика вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань теоретичного і практично-прикладного характеру під час лекцій, лабораторних занять, самостійної роботи та вивчення першоджерел і навчально-методичної літератури.
Мета і завдання	Метою вивчення дисципліни «Соціологія» є опанування та засвоєння студентами системи соціологічних знань і на цій основі самостійне та критичне осмислення соціального життя сучасної України та активна участь у розв'язанні соціальних проблем українського суспільства. Від рівня засвоєння студентською молоддю соціологічних знань значною мірою залежать шляхи побудови ефективної соціально-орієнтованої економіки та громадянського суспільства в Україні. Завданням вивчення дисципліни «Соціологія» є формування у студентів соціологічного світогляду щодо розкриття соціальних явищ та процесів, що пронизують соціальні взаємодії людей у різних вимірах суспільного життя та повсякденності; розвинути вміння послуговуватися категоріальним апаратом соціології, її методами дослідження, а також теоретичними та концептуальними напрацюваннями.

Місце дисципліни в освітньо-професійній програмі	
Загальні компетентності	ЗК2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК8 Здатність діяти на основі етичних міркувань. ЗК9 Здатність зберігати та примножувати моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку інформаційних технологій, місця комп'ютерних наук у загальній системі знань про природу і суспільство та ролі у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ТЕМАТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціологія як наука

Соціологія як система соціальних знань. Історія виникнення та становлення соціології як науки. Об'єкт та предмет соціології: основні рівні визначення. Специфіка та багатовимірність соціології: соціальна реальність / соціальна картина світу, загальна теорія соціології, спеціалізована соціологічна теорія, емпіричні соціологічні дослідження, прикладні дослідження конкретно-соціологічних проблем. Основні категорії соціологічної науки. Структура соціології. Виникнення нових соціологічних знань: кіберсоціологія, комп'ютерна соціологія, соціологія ризику, соціологія Інтернету, соціологія глобалізації, віртуальна соціологія. Функції соціології. Місце і роль соціології в системі соціальних знань. Значення соціологічної науки в сучасному світі.

Тема 2. Соціальна теорія людини

Сутність та основні ознаки соціогенезу людини, його біологічні та психічні передумови. Людина як соціальна істота. Багатовимірність соціального в людині. Людина – суб'єкт та продукт соціальної еволюції. Поняття соціальної діяльності та її структура. Мотив та мотивація. Потреби, інтереси, мета, цінності та норми в системі соціальної діяльності. Соціальні цінності та їх значення для людини. Види цінностей. Шкала цінностей. Поняття ціннісного ядра (основи людини). Трансформації ціннісних орієнтацій людини в умовах пандемії. Активний, цілеспрямований, циклічний, процесуальний характер соціальної діяльності. Соціалізація людини як суспільний процес: основні типи та етапи (стадії). Соціальна адаптація та інтеріоризація (інтерналізація) як основні змістовно-цільові компоненти соціалізації. Місце і роль ідентифікації та самоідентифікації в процесі соціалізації людини. Самооцінка та формування Я – концепції. Соціальна ізоляція та фeralsька людина. Десоціалізація та ресоціалізація. Формування особистості – основна мета соціалізації.

Тема 3. Особистість в структурі соціуму

Особистість як об'єкт соціології: сутність та структура. Основні концепції особистості в історії соціологічної думки. Класифікація типів особистості в соціології. Самореалізація як основна форма самовизначення особистості в соціумі. Поняття соціального статусу. Ім'я, зміст та ранг статусу. Множинність статусів та головний статус. Класифікація статусів за основними критеріями. Статусний портрет людини та його динаміка. Статусні групи та статусні категорії. Неспівпадіння статусів. Статусний набір. Статусний вимір соціалізації. Статусні модернізації в умовах поширення масових інфекційних захворювань. Поняття соціальної ролі. Соціалізація – як процес опанування соціальних ролей. Множинність соціальних ролей та критерії їх класифікації. Соціальна роль як модель поведінки. Місце і роль соціальної установки в формуванні соціальної моделі поведінки особистості. Соціальна поведінка особистості: сутність та типи. Основні структурні елементи поведінки особистості. Вчинок як одиниця виміру поведінки. Осмисленість, свобода дій та свобода вибору – основні передумови соціальної поведінки. Ірраціональна та раціональна соціальна поведінка. Девіантна, деликвентна та кримінальна поведінка особистості: причини, рівні та форми прояву.

Тема 4. Соціальна система суспільства

Соціологічні теорії суспільства та їх історична типологія. Основні форми життєдіяльності людини та їх взаємозалежне і системоутворююче значення для формування суспільства як соціальної спільноти. Основні соціальні ознаки суспільства. Поняття соціальної системи суспільства: формування та історична еволюція. Основні типи соціальної системи та критерії її

класифікації. Основні принципи організації соціальної системи суспільства. Місце і роль соціальної системи в суспільстві та її функції. Специфіка соціальної сфери в системі: «виробництво - споживання». Цілісність та єдність соціальної системи її основні системно утворюючі елементи. Людянимірність сутності соціальної системи суспільства. Соціальне напруження суспільної системи в період пандемічної кризи. Самоорганізація та саморозвиток соціальної системи. Соціальна система сучасного українського суспільства.

Тема 5. Соціальна структура суспільства

Соціальна система – як структура. Поняття соціальної структури суспільства. Концепції соціальної структури суспільства в історії соціології. Соціальні спільноти як форма сталого об'єднання індивідів. Поняття про соціальну спільноту. Типологія соціальних спільнот та їх історичний соціогенез. Основні сучасні теорії соціальної структури суспільства. Соціологічні теорії класів. Класові структури суспільства: типологія та механізм формування. Трансформація класів в соціальній структурі сучасного постіндустріального суспільства. Поняття соціальної групи. Основні ознаки соціальної групи: склад чисельність, структура, приналежність, взаємозв'язок. Сучасна динаміка соціальних груп. Поняття страти. Основні концепції стратифікації та їх сучасне тлумачення. Історична та сучасна типологія стратифікації. Основні засади, критерії та актори стратифікаційної структури сучасного суспільства. Соціальна мобільність сучасної соціальної структури суспільства. Детермінанти мобільності. Типи та види мобільності. Система каналів мобільності. Соціальні ліфти як необхідна умова соціальної мобільності. Сучасні деструктивні форми соціальної мобільності: пауперизація, маргіналізація, пролетаризація, міграція. Андерклас. Соціальний феномен жебрацтва. Біженці.

Тема 6. Соціальна організація суспільства

Організаційні виміри соціальної системи суспільства. Поняття, структура і принципи соціальної організації. Виникнення соціальної організації. Групи соціальних інтересів як соціальна основа поступової організації соціальної системи суспільства. Агрегація та артикуляція соціальних інтересів груп, як передумова їх організаційного визначення. Соціальний інститут як організаційний та ціннісно-нормативний комплекс соціальної системи суспільства. Структура соціального інституту та його основні ознаки. Основні передумови та механізми формування соціальних інститутів суспільства. Інституціоналізація та її основні етапи. Типологія соціальних інститутів та критерії їх класифікації. Основні та неосновні соціальні інститути. Соціально-інституціональні практики як процес функціонування та взаємодії соціальних інститутів. Функції та дизфункції соціальних інститутів. Динаміка трансформації соціальних інститутів в сучасному суспільстві. Життєвий цикл соціальних інститутів. Джерела розвитку або кризи соціальних інститутів. Місце і роль інститутів охорони здоров'я в умовах поширення інфекційних захворювань. Соціальні організації та соціальні рухи: поняття, ознаки та типологія. Перехідний стан соціальних інститутів, соціальних організацій та соціальних рухів в сучасному українському суспільстві.

Тема 7. Соціальний процес

Поняття соціального спілкування, соціальної взаємодії та соціальної комунікації. Соціальна комунікація суб'єктів як об'єктивна потреба організації їх колективного життя. Класифікація видів комунікації. Взаємодія як соціальний обмін. Форми та типи соціальної взаємодії. Система соціальних відносин в структурі соціальної системи суспільства. Соціальні відносини як результат соціальної взаємодії суб'єктів. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин. Види соціальних відносин. Поняття та характеристика соціальних змін. Соціальний процес як сукупність соціальних змін. Типи та форми соціальних процесів. Структура, стадії, основні протиріччя та рушійні сили соціальних процесів. Соціальних конфлікт та соціальний консенсус як форми вирішення соціальних протиріч. Структура, функції і типологія соціальних конфліктів та соціального консенсусу. Способи та технології вирішення соціальних конфліктів та досягнення соціального консенсусу. Соціальний прогрес та регрес: зміст, форми та основні критерії.

Тема 8. Соціальне управління

Управління як універсальний принцип організації та розвитку природних та соціальних систем. Поняття та класифікація управлінських систем. Соціальне управління як визначальна

умова існування та розвитку людини і суспільства. Поняття соціального управління як соціального інституту. Суб'єкт та об'єкт в соціальному управлінні. Агенти та структура соціального управління. Типи соціального управління. Методологія аналізу суспільних проблем в соціальному управлінні. Принципи і методи соціального управління. Інструменти (засоби) соціального управління. Соціальне управління інформаційним суспільством. Соціальне управління суспільством в умовах пандемії. Процес соціального управління: основні стадії та етапи. Управлінський цикл. Соціальний контроль як функція соціального управління. Основні елементи, типи та механізм соціального контролю. Зовнішній та внутрішній контроль. Агенти формального та неформального контролю. Методи контролю. Громадська думка як форма соціального контролю. Самоконтроль. Соціальні санкції як вид управлінських дій. Поняття та типологія соціальних санкцій. Соціальна норма в структурі управління соціальними процесами. Норма як модель, стандарт та критерій організації соціального життя особистості. Визначення та класифікація соціальних норм.

Тема 9. Методологія та методика соціологічних досліджень

Соціологічне дослідження як засіб пізнання соціальної реальності. Теоретики-методологічні засади соціологічного дослідження. Соціальна проблема та проблемна ситуація в практичній соціології: типи, рівні та механізми визначення і формулювання. Теоретична концепція об'єкта дослідження та її методологічні функції. Способи побудови системи наукових понять соціологічного дослідження та їх концептуальні і операціональні визначення. Формулювання основних гіпотез дослідження. Основні методи збирання, обробки та аналізу соціологічної інформації: класифікація, функції, та взаємозв'язки. Спостереження та його різновиди. Документи як джерело соціологічної інформації: типологія та класифікація. Контент – аналіз в соціології: напрямки використання. Опитування як система методів: види та засоби їх використання. Питання як інструменти соціологічного дослідження: типологія та принципи формулювання. Анкета соціологічного дослідження: принципи побудови, види та основні форми використання. Метод соціометрії та парних порівнянь. Соціальний експеримент та його значення в соціологічному дослідженні.

Тема 10. Організація і техніка проведення соціологічних досліджень

Поняття програми соціологічного дослідження. Програма як основний науково-методичний та організаційно-технологічний документ соціологічної роботи дослідника: структура, розділи, зміст. Основні підготовчі елементи програми: проблема, об'єкт, суб'єкт, мета, завдання, засоби та результати. Основні етапи соціологічного дослідження: підготовчий, польовий, обробка первинної інформації з використанням комп'ютерних технологій, аналіз результатів, формулювання висновків та рекомендацій. Основні процедури дослідження: як система практичних дій дослідника: зміст та засоби. Інформаційна база дослідження. Соціологічна інформація: види та форми. Джерела інформації та їх класифікація. Робочий план соціологічного дослідження: виконавці, час, місце проведення. Сітковий графік здійснення різноманітних робіт. Підбір та підготовка, технічних виконавців. Розробка форм контролю за проведенням дослідження. Поняття якості соціологічного дослідження. Основні критерії оцінки якості та перевірки результатів соціологічного дослідження.

Перелік навчальних робіт студентів та оцінки їх у балах з дисципліни «Соціологія»

Види робіт	К-сть балів
Практичне заняття №1. Тема: «Соціологія як наука».	2
Практичне заняття №2. Тема: «Соціальна теорія людини».	2
Практичне заняття №3. Тема: «Основні типи особистості в соціології».	3
Практичне заняття №4. Тема: «Соціальні ролі особистості».	3
Практичне заняття №5. Тема: «Соціальна система суспільства».	4
Практичне заняття №6. Тема: «Соціальні спільності. Класова структура суспільства».	4

Практичне заняття №7. Тема: «Соціальні групи і страти. Соціальна мобільність».	4
Практичне заняття №8. Тема: «Соціальна організація. Соціальний інститут».	4
Практичне заняття №9. Тема: «Соціальні рухи. Інституціоналізація».	4
Практичне заняття №10. Тема: «Соціальна взаємодія. Соціальні взаємовідносини».	4
Практичне заняття №11. Тема: «Соціальний процес. Соціальний конфлікт».	4
Практичне заняття №12. Тема: «Соціальне управління».	4
Практичне заняття №13. Тема: «Методологія та методика соціологічних досліджень».	4
Практичне заняття №14. Тема: «Організація і техніка проведення соціологічних досліджень».	4
Модульний контроль	20
Виконання індивідуального завдання (СР)	30
Разом: Аудиторна робота	70
Самостійна робота (СР)	30
Всього:	100

КОНТРОЛЬ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

При вивченні дисципліни використовуються наступні форми контролю знань студентів: поточний; модульний; підсумковий.

Поточний контроль передбачає перевірку теоретичних питань, самостійної роботи, практичних робіт та усне опитування по кожній практичній роботі. По даному виду контролю оцінювання знань здійснюється у відповідності до бального розподілу наведеного в попередній таблиці.

Модульний контроль передбачає виконання модульної контрольної роботи. Всі завдання оцінюються в 20 балів. Перше завдання (теоретичне) – 4 бали, друге завдання (практичне) – 8 балів, третє завдання (практичне) – 8 балів.

Формою підсумкового контролю є екзамен. Екзаменаційна оцінка (100 балів) є результатом виконання двох теоретичних питань (2 x 20 балів = 40 балів) та практичного завдання (60 балів).

Результуюча оцінка з дисципліни визначається як середня від балів набраних протягом семестру та отриманих на іспиті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Барвінський А.О. Соціологія: курс лекцій для студ. вищ. навч. закл. / А.О. Барвінський. – Київ: ЦНА, 2015. – 327 с.
2. Болотіна Є.В. Соціологія: курс лекцій для студентів усіх спец. ден. та заоч. форм навчання / Є.В. Болотіна, В.Б. Мішура. – Краматорськ: ДДМА, 2016. – 109 с.
3. Козирев М.П. Соціологія: підручник / М.П. Козирев. – Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – 655 с.
4. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / Є.В. Сірий. – К.: Атіка, 2015. – 479 с.
5. Соціологія: підручник для студ. вищ. навч. закл. / [авт.: В.І. Волович, М.І. Горлач, В.Г. Кремень та ін.]. – Київ: Центр учбової літератури, 2014. – 808 с.